

MASARYKOVA UNIVERZITA PRÁVNICKÁ FAKULTA

OSVOJENÍ NEZLETILÉHO NESVÉPRÁVNÉHO POJEM, ÚČEL, VZNIK, ZRUŠENÍ

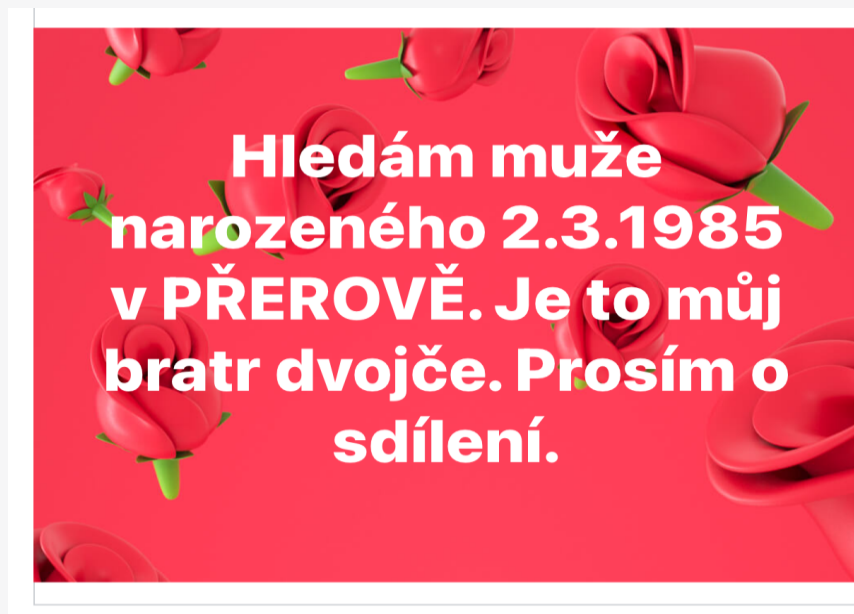
přijetí cizího nezletilého dítěte za vlastní - statusová změna

© Zdeňka Králíčková, listopad 2021

ŠPATNÁ PRAXE ?

<https://www.facebook.com/ztracenivadopci/>

Nizozemský diplomat vrátil adoptovanou dceru

Manželé šest let vychovávali jihokorejskou holčičku. Nyní ji znovu nabídli k adopci.

KATEŘINA HŮLKOVÁ

HONGKONG/PRAHA Nizozemce v minulém týdnu pobouřil případ vysoce postaveného diplomata a jeho manželky. Pár před sedmi lety v Jižní Koreji adoptoval čtyřměsíční děvčátko jménem Jade. Nizozemská média v minulých dnech přišla se zprávou, že loni nabídli svou adoptovanou dceru znovu k adopci. „Vyhodili ji jako odpadky,“ napsal ve středu nejčtenější nizozemský deník De Telegraaf.

Dnes pětapadesátiletý Raymond Poeteray působí v nizozemské diplomacii už 20 let. Když byl v roce 2000 na misi v jihokorejském Soulu, rozhodli se s manželkou Metou adoptovat korejskou holčičku, protože se domnívali, že nemohou mít vlastní děti. Podle deníku The China Post se pak přestěhovali do indonéské Jakarty, poté do Hongkongu. Od té doby se jim ale narodily dvě děti a Poeterayovi se loni rozhodli šestiletou Jade „vrátit“ úřadům v Hongkongu. Své rozhodnutí zdůvodnili tím, že si prý na jejich rodinu nezvykla.

„Je to obrovské trauma pro všechny zúčastněné,“ komentoval údajně situaci sám Poeteray. Podle jednoho z úředníků, který si nepřál být jmenován, měli jako hlavní důvod udat to, že Jade v novém domově nepřivykla jejich kultuře a zejména jídlu.

„Je to bizarní,“ řekl deníku The China Post profesor Law

Adoptovaná Jade

Foto archiv LN

Chi-kwong z Hongkongské univerzity. „To dítě přece vychovávali. Adoptovali ji jako kojence, a jsou tedy zodpovědní za utváření jejího smýšlení. Jak může někdo říct, že dítě nepřivyklo kultuře, ve které vyrůstalo? To je směšné.“

Jade nyní žije u náhradních rodičů a chodí do školy v Hongkongu. Místní komunita Jihokorejčů se pro ni snaží najít novou adoptivní rodinu. Případ komplikuje skutečnost, že holčička nemá ani nizozemské občanství, ani trvalé bydliště v Hongkongu, kde žije už tři roky, vlastní jen jihokorejský pas. Mluví ale pouze anglicky a kantonštinou – čínským dialektem, který je v Hongkongu úředním jazykem. „Několik rodin se už nabídlo, že si holčičku adoptují nebo se o ni postarají,“ řekl deníku The China Post Mark Choi, mluvčí Asociace Korejčů žijících v Hongkongu.

LN: 14. 12. 2007

ADOPCE NA DÁLKU® DARUJTE VZDĚLÁNÍ

<http://praha.charita.cz/>

PRAMENY

- VNITROSTÁTNÍ
  - LISTINA ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD
(č. 2/1993 Sb.)
  - OZ (z. č. 89/2012 Sb.)
  - ZRP (z. č. 115/2006 Sb.)
PI ÚS 7/15: § 13/2 se ruší
  - ZSPOD
(z. č. 359/1999 Sb.)
novela z. č. 363/2021 Sb.
  - ZŘS (z. č. 292/2013 Sb.)
novela z. č. 363/2021 Sb.
  - ZMPS (z. č. 91/2012 Sb.)
- MEZINÁRODNÍ SMLOUVY
  - ÚMLUVA O OCHRANĚ LIDSKÝCH PRÁV A ZÁKLADNÍCH SVOBOD
(č. 209/1992 Sb., čl. 8)
  - ÚMLUVA O PRÁVECH DÍTĚTE
(č. 104/1991 Sb.)
  - EVROPSKÁ ÚMLUVA O OSVOJENÍ DĚTÍ
(z 1967 - č. 132/2000 Sb. m. s.)
(revize 2008, účinnost 2011, ČR ne –www.coe.int)
  - ÚMLUVA O OCHRANĚ DĚTÍ A SPOLUPRÁCI PŘI MEZIN.OSVOJENÍ
(č. 43/2000 Sb. m. s.)
  - EVROPSKÁ ÚMLUVA O VÝKONU PRÁV DĚTÍ
(č. 54/2001 Sb. m. s.)

LITERATURA

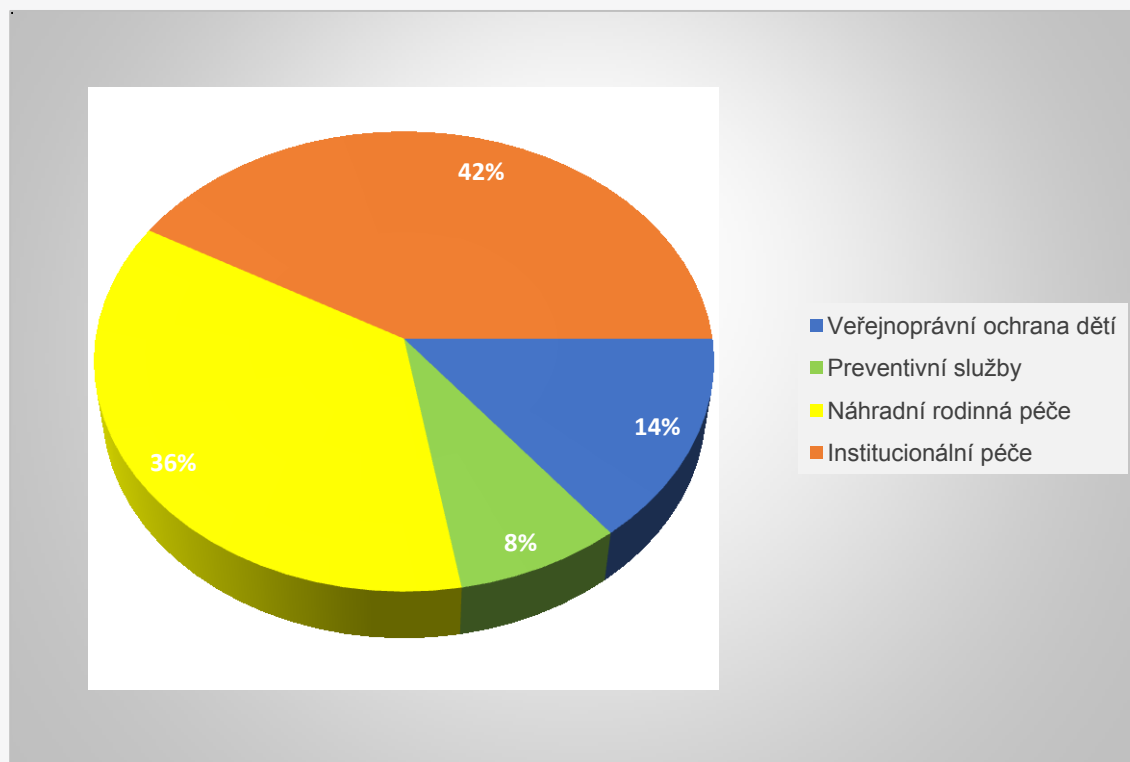
- *Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L. a kol.:* Rodinné právo. 2. vyd., Praha: C. H. Beck, 2017.
- *Králíčková, Z., Hrušáková, M., Westphalová, L. a kol.:* Občanský zákoník II. Rodinné právo. Komentář. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2020.

- *Králíčková, Z.:* Kauza tzv. právně volné dítě. Právní rozhledy, 2004, č. 2.
- *Králíčková, Z.:* Anonymita osvojení v. právo dítěte znát svůj původ. Právní rozhledy, 2009, č. 5.
- *Hrušáková, M., Králíčková, Z.:* Anonymní a utajené mateřství v České republice - utopie nebo realita? Právní rozhledy, 2005, č. 2.
- *Zuklínová, M.:* Několik poznámek k právním otázkám tzv. baby-schránek. Právní rozhledy, 2005, č. 7.

MPSV: NÁRODNÍ STRATEGIE OCHRANY PRÁV DĚTÍ 2021-2029

„každé dvanácté dítě je ohrožené“

Rozložení výdajů veřejných rozpočtů v systému péče o ohrožené děti (2016)

POJEM A ÚČEL

- primárně **s t a t u s o v á** změna (viz systematika OZ)
- institut náhradní rodinné péče,
n á h r a d n í v pravém slova smyslu, nemůže-li nezletilé dítě žít v rodině původu, se svými rodiči, blízkými příbuznými atd.
- přijetí **c i z í h o** dítěte za vlastní za účelem vzniku **n o v é r o d i n y** pro nezletilé **d í t ě**
- *adoption natura imitatur*
- rozhoduje pouze **s o u d**, a to na **n á v r h**

NOVINKY DLE OZ

koncepční novinky

- posílení role přirozené rodiny
- svéprávnost rodiče a její omezení ve vazbě na dítě a jeho osvojení
- domněnka nezájmu rodiče o dítě
- osobní okamžitá péče před předosvojitelskou péčí
- utajení osvojení
- dohled nad úspěšností osvojení
- možnost zrušení osvojení jen do tří let od právní moci rozhodnutí
- proces: posílení role soudu

dílčí obsahové novinky

- možnost soudu zbavit rodiče práva dát souhlas k osvojení
- zakotvení minimální věkového rozdílu 16 let mezi dítětem a zájemci o osvojení
- stanovení minimální věkové hranice 12 let dítěte k udělení souhlasu k osvojení
- odlišení postavení otce a matky ve vazbě na udělení souhlasu k osvojení novorozence
- možnost odvolání souhlasu k osvojení a pozbytí účinků souhlasu
- pozastavení rodičovské odpovědnosti rodiče, kteří dali souhlas k osvojení
- pozastavení vyživovací povinnosti rodiče, jehož dítě bylo umístěno do předosvojitelské péče
- zakotvení možnosti fakultativní okamžité péče budoucích osvojitelů
- rozšíření délky obligatorní předosvojitelské péče na 6 měsíců
- umožnění osvojení mezi příbuznými v případě náhradního mateřství
- povinnost osvojitelů informovat dítě o osvojení
- vztáhnutí účinků osvojení i na dítě osvojence
- možnost volby zdvojeného příjmení osvojence, resp. ponechání si stávajícího po zrušení osvojení

DRUHY OSVOJENÍ

- ÚPLNÉ (viz § 794, § 832, § 833 OZ) PRO NEZLETILÉ NESVÉPRÁVNÉ DĚTI x NEÚPLNÉ OSVOJENÍ ZLETILÉHO, resp. nezletilého svéprávného (§ 846 n. OZ)
- PROSTÉ (1. TYPU, ZRUŠITELNÉ, ale § 840/2 OZ) A NEZRUŠITELNÉ
- TZV. PŘÍMÉ A ZPROSTŘEDKOVANÉ STÁTEM
- INDIVIDUÁLNÍ A SPOLEČNÉ *POUZE* MANŽELY
- TZV. NEPRAVÉ (manželem rodiče dítěte)
- VNITROSTÁTNÍ A DO CIZINY A Z CIZINY

Slovensko: § 107 ZOR
– osvojení lze zrušit jen
do 6 měsíců

PŘEDPOKLADY PRO OSVOJENÍ

- A) CHYBĚJÍCÍ NEBO NEFUNGUJÍCÍ PŘIROZENÁ RODINA DÍTĚTE
- B) OSVOJITELNÉ DÍTĚ
- C) SOUHLAS RODIČŮ DÍTĚTE, resp. nezájem o dítě
- D) SOUHLAS DÍTĚTE S OSVOJENÍM
- E) ZÁJEM DÍTĚTE
- F) EXISTENCE VHODNÝCH ZÁJEMCŮ
- G) ZPROSTŘEDKOVÁNÍ OSVOJENÍ STÁTEM
- H) OKAMŽITÁ PÉČE A PŘEDOPČNÍ PÉČE
- CH) NÁVRH A SOUDNÍ ŘÍZENÍ

ad B) OSVOJITELNÉ NEZLETILÉ NESVÉPRÁVNÉ DÍTĚ

(chybně: „právně volné dítě“)

■ FAKTICKÝ SIROTEK

- dítě osiřelé, odložené (baby-box) nebo nalezené

■ SOCIÁLNÍ SIROTEK

- dítě, jehož rodiče dali k osvojení souhlas
- dítě, jehož matka požádala o utajení své totožnosti v souvislosti s porodem
- dítě, jehož rodiče o dítě nejeví zájem
- dítě, jehož rodiče byli zbaveni rodičovské odpovědnosti a práva dát souhlas k osvojení dle § 875 OZ
- dítě, jehož rodiče byli omezeni ve svéprávnosti dle § 812 OZ

ad C) SOUHLAS RODIČŮ DÍTĚTE K OSVOJENÍ: PRAVIDLO

každý rodič § 809, § 810 OZ

(§ 811 nezl., § 812 nesvéprávný
§ 873 zbavený RO a práva dát
souhlas k osvojení)

- osobní prohlášení u soudu
- nezastupitelný
- výslovný, určitý a srozumitelný
- svobodný a vážný
- bezvýhradný a bezpodmínečný
- poučený
- matka až po šestinedělí, otec po porodu § 813 OZ
- odvolání souhlasu § 817 OZ
  - do tří měsíců
  - výjimečně i později
- pozbytí účinnosti souhlasu
  - § 815 OZ
  - § 816 OZ: po 6 letech

■ PŘÍMÝ

- např. sestra, náhradní matka
- osobní prohlášení u soudu

■ BLANKETOVÝ

- bez znalosti budoucích osvojitelů, cizí
- osobní prohlášení u soudu

VÝJIMKA: SOUHLAS RODIČŮ NENÍ DLE § 818 OZ VYŽADOVÁN

odlišit nezáměr rodičů dle § 819 a § 820

(1) Souhlasu rodiče osvojovaného dítěte není k osvojení třeba, pokud rodič

- a) byl zbaven rodičovské odpovědnosti a zároveň práva dát souhlas k osvojení,
- b) není schopen projevit svou vůli nebo rozpoznat následky svého jednání nebo je ovládnout (+ JEJ SOUD OMEZIL VE SVĚPRÁVNOSTI - viz § 812 OZ), nebo
- c) se zdržuje na neznámém místě a toto místo se nepodaří soudu v součinnosti s dalšími orgány veřejné moci zjistit ani při vynaložení potřebné pečlivosti.

(2) Jsou-li tyto skutečnosti dány u obou rodičů, vyžaduje se k osvojení souhlas poručníka, popřípadě souhlas opatrovníka, kterého k tomu účelu jmenuje soud; to platí i v případě, že oba rodiče **zemřeli** nebo že rodičovství k osvojovanému dítěti **nebylo určeno**. Před udělením nebo odmítnutím souhlasu musí být zjištěny všechny rozhodné skutečnosti týkající se osvojovaného dítěte a jeho rodiny, které by mohly mít vliv na rozhodnutí o osvojení; zejména se zjistí, zda osvojované dítě má blízké příbuzné a zda ti mají zájem o dítě pečovat, a vyslechne se i ten, v jehož péči se osvojované dítě právě nalézá.

VÝJIMKA: NEZÁJEM RODIČŮ DLE § 819/§ 820 OZ

■ ZJEVNÝ, SOUSTAVNÝ,
HRUBÝ, TRVALÝ
NENAPRAVITELNÝ

§ 820/1 OZ : VYVRATITELNÁ
DOMNĚNKA
NEZÁJMU: 3 MĚSÍCE

■ poučení OSPOD není třeba:
změna místa 820/2 OZ

■ NAPRAVITELNÝ,
ODSTRANITELNÝ
NEZÁJEM

■ 820/1 OZ je nutná pomoc a
poučení OSPOD: DALŠÍ 3 MĚSÍCE

- posouzení soud § 821 OZ

POROD S UTAJENÍM TOTOŽNOSTI MATKY

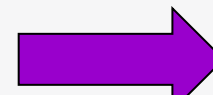
dříve zákon č. 422/2004 Sb. změnil zákony:

- o matrikách, jménu a příjmení
- péči o zdraví lidu
- veř. zdrav. pojištění
- nikoli § 50a zákona o rodině

nyň: z. č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách: § 37

důsledky:

- svobodná, zletilá žena s trvalým pobytem na území ČR může písemně požádat o utajení své totožnosti
- status: matkou dítěte je žena, která dítě porodí
- matriční zápis: není uvedena totožnost matky
- údaje o totožnosti matky jsou zapečetěny v obálce

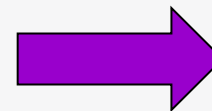
OTÁZKY

- kdy, kým a kde může být obálka otevřena?
- může se matka domáhat dítěte do své péče? kdy nejpozději?
- může se matka domáhat zápisu do matriky?
- jaká jsou práva biologického otce?
- je dítě ihned osvojitelné?
- kdo je zákonným zástupcem dítěte?
- kdo určí jméno a příjmení dítěte?
- může se dítě domáhat určení rodičovství?

„BABY-BOXY“

- otvor ve dveřích nebo ve zdi zařízení
- účel: vytvořit veřejnosti přístupné místo se zdravotnickými parametry, do kterého by bylo možné dítě odložit a následně jej umístit do péče lékařů a zachránit tak jeho život
- vedlejší cíl: zajistit anonymitu matky a její beztrestnost
- zřízení a provoz: charitativní organizace, nemocnice a porodnice

QUESTA FU PER QUATTRO SECOLI
FINO AL 1875

LA RUOTA DEGLI INNOCENTI
SEGRETO RIFUGIO DI MISERIE E DI COLPE
ALLE QUALI PERPETUA SOCCORRE
QUELLA CARITÀ CHE NON SEPPA FORTE

- Nadační fond pro odložené děti STATIM (2005)
- Účel: „Zřizování a provoz schránek pro odložené děti, jakož i podpora všech činností s tím spojených. Poskytování pomoci odloženým a opuštěným dětem.“
- viz www.statim.cz
celkem: 81 boxů, 228 dětí
(stav ke dni 10. 11. 2021)

Správa   Babyboxy   Dárci   Pomůžete?

Kompletní přehled babyboxů

V popelnici umřu!
Kdokoli a kdykoli může použít telefon 602 305 139
nebo email info@babybox.cz.

© 2010 Babybox, webdesign Atelier Degas, titulní foto Jan Saudek

OTÁZKY

- je dítě z baby-boxu nalezené?
- může se matka domáhat zápisu do matriky?
- kdo je zákonným zástupcem dítěte?
- kdo určí jméno a příjmení dítěte?
- může se matka domáhat dítěte do své péče? kdy nejpozději?
- co když je matka sama nezletilá?
- jaká jsou práva biologického otce?
- může se dítě domáhat určení rodičovství?
- je dítě bezprostředně po odložení osvojitelné?
- jak pomoci dítěti těžce postiženému?

tzv. incidenční řízení / řízení o nezájmu

§ 821 OZ:

posuzování nezájmu o dítě **před soudem** na návrh

- a) OSPOD jako opatrovníka
- b) rodiče

§ 427 písm. ZŘS:

„Řízení ve věcech osvojení nezletilého“

c) rozhoduje o určení, zda je třeba souhlasu rodičů k osvojení

význam: a) dítě je osvojitelné

b) lze zahájit zprostředkování osvojení

PRÁVA PRAVDĚPODOBŇÉHO OTCE

■ § 783 OZ

právo podat návrh na určení otcovství podle III. domněnky otcovství

■ § 830 OZ

dítě nemůže být osvojeno, dokud rozhodnutí ve věci otcovství, zahájeném na návrh muže, který o sobě tvrdí, že je otcem osvojovaného dítěte, nenabude právní moci

ad D) SOUHLAS DÍTĚTE S OSVOJENÍM

■ S VLASTNÍM

§ 806 odst. 1 OZ: více než 12 let
- pravidlem souhlas

§ 807 OZ: méně než 12 let -
souhlas opatrovník, ale
vyjádření dítěte

§ 808 OZ: odvolání kdykoli

čl. 12 Úmluvy D: participační práva

■ SVÉHO DÍTĚTE

§ 811 odst. 1 OZ
více než 16 let: ano
méně než 16 let: zdánlivé

- pouze před soudem
- nutnost zkoumání nezájmů v
incidenčním řízení

ad E) ZÁJEM DÍTĚTE - PRÁVA DÍTĚTE

■ Úmluva D:

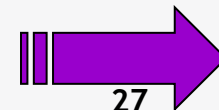
- MAGNA CHARTA PRÁV DĚTÍ
- ucelený katalog práv dětí
- ochrana přirozené rodiny (preambule)
- respektování rodinných svazků (čl. 8)
- oddělení dítěte od rodičů jen v zájmu dítěte (čl. 9: zneužívání, zanedbávání)
- všestranná pomoc rodině ze strany státu (čl. 20)
- náhradní péče - důraz na kontinuitu ve výchově dítěte
- zájem dítěte je přední hledisko při jakékoli činnosti ve věci dítěte (čl. 3 odst. 1)
- participační práva dítěte (čl. 12)
  - právo na názor
  - právo na jeho vyjadřování (přímo nebo prostřednictvím jiné osoby)
  - právo na respektování

ad F) EXISTENCE VHODNÝCH ZÁJEMCŮ O OSVOJENÍ

§ 799 OZ zletilý, svéprávný + § 827 OZ:

- společně jen manželé (§ 800 OZ)
- manžel rodiče dítěte
- jeden z manželů (se souhlasem druhého, výjimky)
- osamělá osoba - výjimečně (§ 800 OZ)
- přiměřený věkový rozdíl (§ 803 OZ: 16 let)
- překážka příbuzenství (§ 804 OZ: náhradní mateřství)
- zdravotní stav
- realita vlastních dětí (§ 801 OZ)

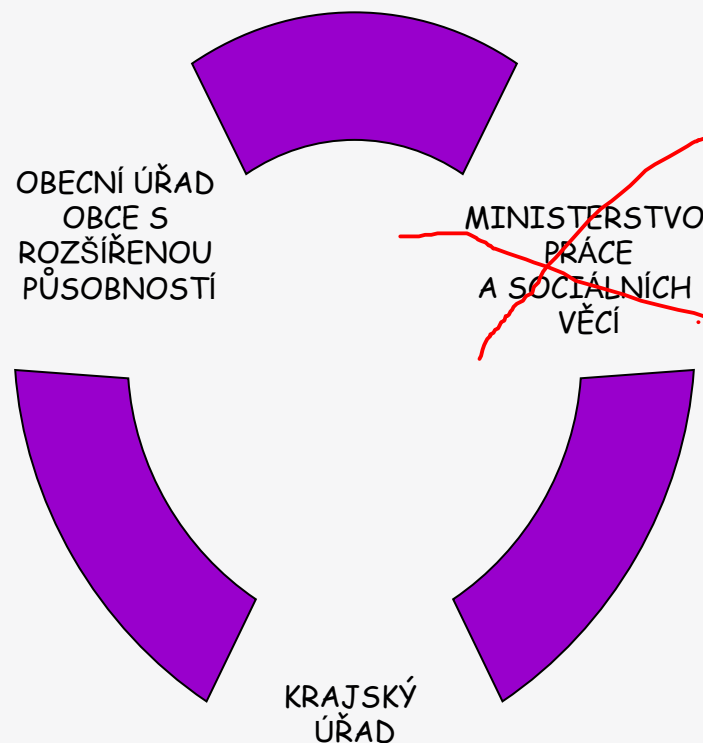
odborné posuzování (§ 27 ZSPOD)

- nejen touha po dítěti, ale i
- motivace
- vlastnosti a osobní dispozice (dušení, fyzické, smyslové)
- zájem vytvořit stabilní a harmonický domov
- ochota zúčastnit se přípravy k přijetí dítěte do rodiny
- zajišťuje OSPOD - profesionální
- cíl: řešení krizové situace dítěte poznamenaného tím, že je nechtěné, opuštěné, týrané, zanedbávané, deprivované
- MPSV: metodické doporučení k realizaci přípravy

ad G) ZPROSTŘEDKOVÁNÍ OSPOD

- upravuje §§ 19a-27 ZSPOD
- vyhledávání dětí
- vyhledávání zájemců
- vytváření spisové dokumentace
- kraj: evidence
- odborné posuzování
- příprava
- nalezení vhodného „páru“
- právo na seznámení
- právo na preadopční péči

ŠPATNÁ PRAXE: doplněný § 19a odst. 2 ZSPOD

- zprostředkování osvojení **nesmí** provádět jiné orgány, právnické nebo fyzické osoby, než jsou orgány soc. právní ochrany uvedené § 4 odst. 1 ZSPOD

TZV. PŘÍMÉ OSVOJENÍ

- NEZPROSTŘEDKOVANÉ STÁTEM
- RODIČE A ZÁJEMCI O OSVOJENÍ SE ZNAJÍ
- „novinky“ proti obchodování s dětmi:
  - § 10a odst. 1 ZSPOD: povinnost poskytovatele zdrav. služeb hlásit opuštění dítěte matkou
  - § 10a odst. 2 ZSPOD: povinnost každého hlásit převzetí dítěte od rodičů nebo jiné osoby
  - § 16a odst. 1 ZSPOD: povinnost OSPOD zvážit opatření k ochraně dítěte a pomoci tzv. legalizovat vztah

ad H) PÉČE ZÁJEMCE O OSVOJENÍ

§ 823 OZ OKAMŽITÁ

ÚČEL: zajištění osobní péče mimo ústav

- fakultativní
- ihned
- se souhlasem rodičů, i bez souhlasu: baby-box
- rozhoduje soud
- rodič má právo udělit souhlas k osvojení, ale také právo souhlas k osvojení odvolat: „riziko“
- rodič má nadále RO
- zájemce práva „pečovatele“

§ 826 OZ PREADOPČNÍ

ÚČEL: navázání vztahu jako rodiče a děti

- obligatorní
- až po uplynutí 3 měsíců od souhlasu k osvojení
- rozhoduje soud: § 826 OZ
- § 829 OZ: 6 měsíců
- na vlastní náklad

§ 825 OZ: POZASTAVUJE SE VÝKON RO RODIČŮ - resp. po uplynutí 3 měsíců po souhlasu

■ DÍTĚ MÁ PORUČNÍKA

§ 829 OZ: POZASTAVUJE SE VYŽIVOVACÍ POVINNOST RODIČŮ³²

ad CH) NÁVRH A SOUDNÍ ŘÍZENÍ

Návrh zájemců o osvojení

Řízení: § 427 a násl. ZŘS

■ Účastníci:

- rodiče, kteří udělují souhlas (příp. poručník)

s výjimkami:

- *nedávají souhlas*
- *dali blanketový souhlas*
- *soud rozhodl o nezájmu*

- dítě

- zájemci o osvojení, příp. zájemce a jeho manžel

- Nutný zásadně výslech účastníků - osobně

- Rozsudek o osvojení: konstitutivní, statusový

DŮSLEDKY OSVOJENÍ

§ 832 a násl. OZ

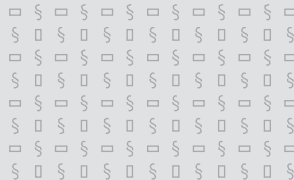
- zanikají vazby na přirozenou rodinu (výjimka pro osvojení manžela matky)
- vznikají vazby na osvojitelskou rodinu fikce vztahu rodiče a děti a ostatní příbuzní
- *ex lege* dochází ke změně příjmení dítěte - § 835 OZ: lze zdvojené příjmení (rozhodne soud)
- zápis nových skutečností do matriky - knihy narození *výslovně § 797 OZ (z. č. 342/2006 Sb.)* nový rodný list
- **statusová změna významná pro celý právní řád**

zákon č. 186/2013 Sb. (o st. občanství ČR)

- dítě nabývá státní občanství ČR

zákon č. 301/2000 Sb. (o matrikách, jménu a příjmení)

- osvojitelé mohou dítěti *zvolit* nové, resp. druhé jméno

ZRUŠENÍ OSVOJENÍ

§ 840 OZ

- ZE ZÁVAŽNÝCH DŮVODŮ
- NA NÁVRH OSVOJENCE NEBO OSVOJITELŮ
- ROZHODUJE SOUD

§ 840 odst. 2 OZ

- zrušit lze jen do tří let, ledaže je osvojení v rozporu se zákonem

DŮSLEDEK:

- DÍTĚ SE „PRÁVNĚ“ VRACÍ DO PŮVODNÍ RODINY
- NOVÝ ZÁPIS DO MATRIKY, NOVÝ RODINÝ LIST
- MĚNÍ SE PŘÍJMENÍ DÍTĚTE - § 842 OZ: ledaže dítě „nechce“
- JE-LI DÍTĚ NEZLETILÉ, JE NUTNÉ ZKOUMAT MOŽNOST „FAKTICKÉHO“ NÁVRATU DÍTĚTE K RODIČŮM

DŮSLEDKY NEZRUŠITELNÉHO OSVOJENÍ

- OSVOJENÍ NELZE ZRUŠIT
- zákon č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel: přidělení, resp. změna rodného čísla (srov. § 16, § 17)
- JE MOŽNÁ READOPCE (§ 843 OZ)

Anonymita osvojení? mýtus ano či ne?

- zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném
osvojení jen pro nezletilé - neúplné: subsidiární vyživovací povinnost původní rodiny (§ 68), zdvojené příjmení (§ 67)
- novela: zákon č. 15/1958 Sb. o změně předpisů o osvojení
možnost osvojení úplného se zápisem osvojitelů do matriky (§ 63/2, § 66/2), zánik vyživovací povinnosti původní rodiny (§ 69a)

- zákon č. 94/1963 Sb., o rodině
jen osvojení úplné: zrušitelné a nezrušitelné

- zákon č. 342/2006 Sb.: novela ZOR (srov. § 63, § 74)
- zákon č. 89/2012 Sb.: možnost rozhodnutí o utajení (§ 837 OZ)
- zákon č. 268/1949 Sb., o matrikách
- vyhláška č. 1225/1949 Ú. I. I
  - *nahlížení do matriky (§ 35)*

- v 60' letech nebyl přijat nový zákon

- zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení:
  - *původní znění: zletilé dítě a osvojitelé mají právo nahlížet do sbírky listin nebo druhopisu matriční knihy (§ 8/7)*
  - *novela: osvojenec starší 12 let, nebylo-li rozhodnuto o utajení osvojení – pak po nabytí svéprávnosti (§ 25/2)*
- zákon č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel:
  - *obyvateli staršímu 18 let sdělí ministerstvo údaje o osvojení (§ 8/3 ve vazbě na § 3/2p)*

UTAJENÍ OSVOJENÍ DLE § 837 OZ

(1) Osvojitel nebo osvojenec může navrhnout, aby soud rozhodl, že osvojení a jeho okolnosti mají být utajeny před rodinou původu dítěte. To obdobně platí i pro utajení pokrevního rodiče a jeho souhlasu k osvojení.

(2) Třebaže byly osvojení a jeho okolnosti nebo pokrevní rodič a jeho souhlas k osvojení utajeny, může soud rozhodnout o jejich odtajnění, odůvodňuje-li to velmi závažná situace ohrožující osvojené dítě na životě nebo na zdraví.

POVINNOST INFORMOVAT DÍTĚ DLE § 836 OZ

Osvojitel je povinen informovat osvojence o **skutečnosti** osvojení, jakmile se to bude jevit vhodným, nejpozději však do zahájení školní docházky.

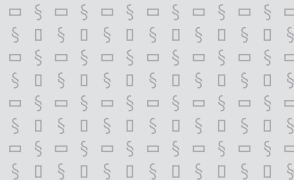

DOHLED NAD ÚSPĚŠNOSTÍ OSVOJENÍ DLE § 839 OZ

(1) Bez zřetele k tomu, zda je dohled nad úspěšností osvojení uložen, poskytne zpravidla orgán sociálně-právní ochrany dětí osvojitelům poradenství a služby spojené s péčí o osvojence.

(2) Odůvodňují-li to okolnosti případu, nařídí soud i bez návrhu nad osvojitelem a osvojencem dohled na dobu nezbytně nutnou, jejíž délku zároveň určí; dohled vykonává zpravidla prostřednictvím orgánu sociálně-právní ochrany dětí.

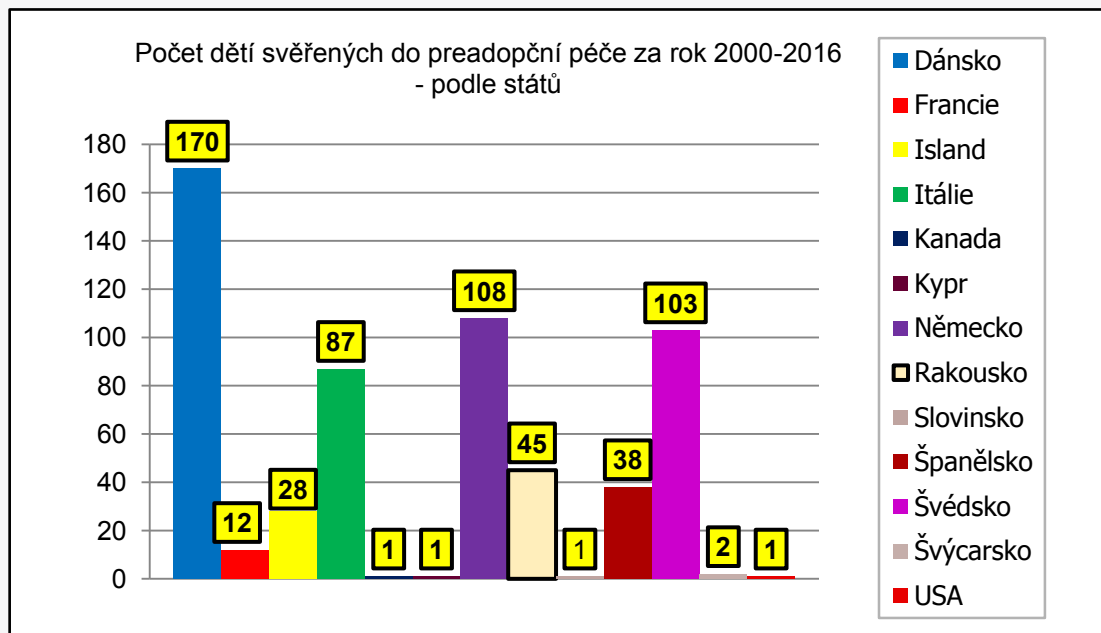
MEZINÁRODNÍ OSVOJENÍ

TZV. HAAGSKÉ

- DLE ÚMLUVY O OCHRANĚ DĚTÍ A SPOLUPRÁCI PŘI MEZIN.OSVOJENÍ (č. 43/2000 Sb. m. s.)
- ÚSTŘEDNÍ ORGÁNY
  - © ÚŘAD PRO MEZINÁRODNĚPRÁVNÍ OCHRANU DĚTÍ (2000-2016: 597 dětí)

JINÉ

- z ciziny do ČR
- ne ÚSTŘEDNÍ ORGÁNY
  - 2010: 28
  - ½ 2011: 17

JUDIKATURA EVROPSKÉHO SOUDU PRO LIDSKÁ PRÁVA

k článku 8 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod
„Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, ...“

PRÁVA DOMNĚLÉHO OTCE

■ Keegan v. Irsko (1994)

matka dala souhlas k osvojení dítěte proti vůli putativního otce

„rodina“ není jen svazek založený manželstvím, ale i svazek *de facto* spolužijících osob majících rodinná pouta - dítě je *is po iure* součástí rodinné jednotky (unit), a to od narození

došlo k porušení článku 8, práva na rodinný život

PRÁVA DÍTĚTE Z NÁHRADNÍHO MATEŘSTVÍ NA REGISTRACI

■ D. v. Francie (2020)

- dítě narozené v roce 2012 na Ukrajině náhradní matce (surrogate mother)
- manželský pár (intended parents), Francouzi, genetičtí rodiče
- ukrajinský rodný list dítěte: manželský pár jako rodiče
- Francie neuznala, nezapsala objednatelku do matriky

ESLP: nebyl porušení zákaz diskriminace objednatelky (zamýšlené matky) dle čl. 14, která byla biologickou matkou dítěte, stejně jako otec dítěte (rozdílné zacházení je objektivně a rozumně odůvodněno)
nebylo porušeno právo dítěte na soukromý život dle čl. 8

„Pokud právní vztah mezi objednatelkou (zamýšlenou matkou) dítěte a dítětem narozeným prostřednictvím náhradní matky lze založit osvojením, odmítnutí žádosti o přepis údajů o matce dítěte ze zahraničního rodného listu dítěte do vnitrostátní matriky není porušením práva na respektování soukromého života dítěte ...“

PRÁVA OSOB STEJNÉHO POHLAVÍ

■ Fretté v. Francie (2002)

- svobodný muž homosex. orientace nebyl úspěšný ve věci zprostředkování adopce
- „difficulties with practical consequences of child's arrival“
- zájem dítěte
- proporcionalita

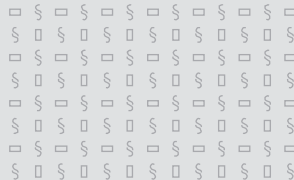
nedošlo k porušení článku 14 ve spojení s článkem 8

■ E. B. v. Francie (2008)

- svobodná žena (učitelka) žijící *de facto* s jinou ženou, nebyla úspěšná ve věci indiv. adopce
- role matky i otce v 1 osobě, která ale má osobní kvality a schopnosti dítě vychovávat
- zájem dítěte
- proporcionalita

došlo k porušení článku 14 ve spojení s článkem 8

Úmluva je „*living instrument*“

JUDIKATURA ÚSTAVNÍHO SOUDU

PROBLEMATIKA DVOU OTCŮ A NÁHRADNÍ MATKY

NÁLEZ ÚSTAVNÍHO SOUDU ze dne 29. 6. 2017

I. ÚS 3226/16

„Povinnost státu respektovat právo na rodinný život nespočívá jen v tom, že nesmí bránit osobám majícím mezi sebou rodinné vazby, aby spolu žily a tyto vztahy realizovaly. V případě, že mezi osobami rodinný život, vzniklý na legální bázi, již existuje, je povinností všech orgánů veřejné moci jednat tak, aby se tento vztah mohl rozvíjet, a musí být respektovány právní záruky, které chrání vztahy dítěte a jeho rodiče.“

„Šlo pouze o tento konkrétní případ v této konkrétní situaci a šlo především o zájem dítěte, ne o nějaké abstraktní principy.“ soudkyně ŠIMÁČKOVÁ

Fotograf Neff dostal do péče dceru své zavražděné sestry

www.idnes.cz 6. ŘÍJNA 2009

Fotograf MF DNES David Neff dostal do opatrovnictví tříletou dceru své zavražděné sestry. Dnes ráno o tom rozhodl soud. Na ortel soudce David Neff a jeho otec publicista Ondřej Neff čekali s napětím. Jednání bylo neveřejné.

Neveřejné jednání bylo rychlé, po pár minutách bylo hotovo. "Jsem strašně šťastný, že to tak dopadlo," řekl bezprostředně po soudním jednání dojatý David Neff.

David tak dosáhl toho, že je Robert Neff Novák úplně vymazán z rodného listu své dcery.

"Jako otec tam budu uveden já, maminka nebude uvedena, protože Irena je moje sestra. Když se ožením, bude jako maminka zapsána moje manželka," říká David Neff. Šlo o hodně. Pokud by soudkyně nechala Dominiku v péči Roberta N. Nováka, mohl by si ji po opuštění vězení vzít vrah její maminky k sobě domů a dál vychovávat.

Vrah Ireny Neffové nebyl na neveřejném jednání přítomen. Soudkyně ho vyslechla ve vězení, kde souhlasil s návrhem na nezrušitelné zbavení otcovských práv. "Teď už je pro Dominiku úplně cizím člověkem, stejně jako kdokoli na ulici," dodává David Neff.

MASARYKOVA UNIVERZITA
PRÁVNICKÁ FAKULTA

OSVOJENÍ ZLETILÉHO POJEM, ÚČEL, VZNIK, ZRUŠENÍ

POJEM, ÚČEL A DRUHY, VZNIK A ZRUŠENÍ

- primárně **s t a t u s o v á** změna
- neúplné
- přijetí **c i z í h o** dítěte za vlastní za účelem
  - vzniku nové rodiny: sladění biologického, sociálního a právního rodičovství
    - osvojení, které je obdobou osvojení nezletilého dle § 847 OZ
  - vztahu *inter partes* z jiných vážných důvodů
    - osvojení, které není obdobou osvojení nezletilého dle § 848 OZ
- o vzniku a zrušení rozhoduje **s o u d, a t o n a n á v r h**

